

А. С. ЛИТВИНОВ

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОВАЙДІНГ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ

Навчальний посібник

Суми
Університетська книга
2017

УДК 378.001.895

ББК 74.5я73

Л 64

Рекомендовано до друку вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 8 від 30.01.2017) та Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 6 від 15.12.2016)

Рецензенти:

Коротяєв Борис Іванович – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Макаренко Леся Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційних систем і технологій Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Пригодій Микола Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики навчання та управління навчальними закладами Національного університету біоресурсів і природокористування України

Литвинов А. С.

Л 64 Педагогічний провайдинг інновацій в освіті: навч. посібник / за заг. наук. ред. д. пед. н., проф. В. В. Борисова. – Суми. Університетська книга, 2017. – 265 с.

ISBN 978-966-680-818-2

Посібник охоплює теми, передбачені програмою навчальної дисципліни «Провайдинг інновацій в освіті». Розглядаються концептуальні положення теорії інноваційного розвитку, принципи та методи державного регулювання інноваційної діяльності, методологічні й теоретико-методичні основи організації та управління інноваційним процесом. Посібник містить приклади механізму інформаційного забезпечення навчального закладу та комплекс методик для визначення рівня готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності. Буде корисним для викладачів, аспірантів і студентів педагогічних вищих навчальних закладів, а також широкого кола читачів, яких цікавлять проблеми впровадження інновацій.

УДК 378.001.895

ББК 74.5я73

© А. С. Литвинов, 2017

© ТОВ «ВТД “Університетська книга”»,
2017

ISBN 978-966-680-818-2

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Розділ 1. Теоретичні засади управління інноваційними процесами.	7
1.1. Поняття «інновація» та «провайдинг інновацій», класифікація інновацій	7
1.2. Готовність до провайдингу інновацій як важлива професійна якість педагога.....	20
1.3. Управління процесом впровадження інновацій в освітніх закладах	37
1.4. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності вищої школи.....	48
1.5. Експеримент як складова частина інноваційної педагогічної діяльності	53
1.6. Оцінювання рівня інноваційного потенціалу педагогічного колективу та перспективи розвитку.....	60
1.7. Логістика в інноваційній сфері	67
1.8. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні.....	80
Розділ 2. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у системі підготовки педагогічних кадрів	92
2.1. Глобальний контекст проблеми, традиційні та нові погляди на процес навчання	92
2.2. Забезпечення якості освітніх послуг	104
2.3. Можливість підвищення професійної кваліфікації	119
2.4. Стратегії використання ІКТ у навчальному процесі	126
2.5. Навчання, орієнтоване на здобувачів освіти	145
2.6. Використання хмарних технологій	156
2.7. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в удосконаленні навчальних програм та оцінюванні знань студентів.....	161
2.8. Обґрунтування використання ІКТ у сфері освіти	175
2.9. Стратегія стимулювання.....	182
Розділ 3. Провайдинг механізму інформаційного забезпечення навчального закладу	188
3.1. Інформаційно-комунікаційні технології в системі управління сучасними закладами освіти	188
3.2. Системи управління персоналом	200

3.3. Системи реєстрації студентів.....	209
3.4. Бібліотечні системи і репозитарії	219
3.5. Фінансові системи	232

Додатки

Комплекс методик для визначення рівня готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності	238
--	------------

Список використаної літератури	257
---	------------

ПЕРЕДМОВА

Глобальні стратегічні освітні цілі України полягають у забезпеченні підвищення якості освіти, різноманітності змісту навчальних курсів і методів організації навчального процесу, підтримці експериментів та інновацій, мережевому поширенні знань, обмін інформацією та передовим досвідом.

Поява нових освітніх технологій зумовила перехід від викладання, заснованого на лекційному поданні матеріалу, в якому активна роль належить викладачеві, до використання інтерактивних навчальних середовищ, орієнтованих на учнів. Процеси розроблення та успішної реалізації програм навчання викладачів до активного використання у своїй діяльності інформаційних і комунікаційних технологій є основою для значних, широкомасштабних реформ у сфері освіти.

Провідні позиції в перебудові системи освіти мають зайняти педагогічні ВНЗ. Сучасна освіта постала перед альтернативою: здійснити рішучий стрибок на підніжку останнього вагона потягу, що швидко прямує в новий світ високих технологій та інноваційного розвитку або не докладати ніяких зусиль і залишитися на пероні науково-технологічної відсталості. Тому виникає необхідність розроблення й упровадження в практику нових педагогічних моделей та інноваційного інструментарію для забезпечення ефективного освітнього процесу. Маємо зауважити, що необхідно здійснювати підготовку до цього як студентів педагогічних вишів, так і викладачів, які вже працюють.

Необхідність поглибленого вивчення провайдингу освітніх інновацій як навчальної дисципліни для магістрантів, які практично впроваджуватимуть здобуті знання, уміння й навички педагогічної та управлінської діяльності в університетах, інших вищих навчальних закладах різних рівнів є очевидною. Для магістрантів «Провайдинг інновацій в освіті» – одна з важливих дисциплін, що забезпечує професійну підготовку: оволодіння теоретико-методологічними основами провайдингу інновацій у галузі освіти, знання основних тенденцій, форм і методів активізації провайдингу інновацій як однієї з підвалин у фундаменті професіоналізму майбутніх викладачів вищої школи, управлінців різних рівнів в освітній галузі, уміння забезпечувати комплексний безперервний процес створення,

удосконалення і трансферу наукової та інноваційної продукції в освіті (як змістового контенту, так і кадрової професійної активності).

Метою дисципліни є формування в студентів потреб професійного розвитку, підвищення професійної культури та готовності до реалізації механізмів використання інновацій в сфері освіти. Метою програми повною мірою відповідає її зміст, який охоплює питання таких тем, як: сутність провайдингу та напрями його реалізації, мета та принципи державної інноваційної політики в сфері освіти, методика вибору й поетапної реалізації освітніх інноваційних проектів, сутність та визначення інноваційного потенціалу навчального закладу, джерела інвестиційного забезпечення освітньої інноваційної діяльності тощо.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати: теоретичні основи основних тенденцій та особливостей форм і методів активізації провайдингу інновацій у галузі освіти; організацію професійно-педагогічної діяльності як розвивальної динамічної взаємодії; механізм і специфіку реалізації інновацій в сфері освіти та ін.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен оволодіти: вміннями і навичками регулювання та підтримки інноваційної освітньої діяльності; механізмами реалізації освітніх інноваційних проектів; навичками стимулювання освітніх інноваційних процесів у закладах освіти; методами управління вибором інноваційних стратегій освітнього закладу.

Магістри мають опанувати теоретичні основи, методологію й практичні навички провайдингу інновацій в освіті, усвідомити принципи впровадження педагогічних інновацій, особливості регіональної інноваційної освітньої діяльності, специфіку діяльності в різних типах освітніх закладів, навчитися самостійно формулювати й розв'язувати інноваційні завдання – від прогнозування можливих наслідків нововведень до їхнього комерційного використання.

Студентам вищих навчальних педагогічних закладів важливо усвідомити, що управління нововведеннями є чинником професійної педагогічної діяльності, необхідною умовою успішної творчої самореалізації, оскільки саме інновації сприяють підвищенню якості освіти й забезпечують її конкурентну спроможність, а відтак – й ефективну присутність на ринку освіти.

Розділ 1.

Теоретичні засади управління інноваційними процесами.

1.1. Поняття «інновація» та «провайдинг інновацій», класифікація інновацій

Зараз відбувається перехід від епохи індустріалізації, яку можна описати як еру конвеєрної праці, коли людей наймали на роботу, щоб вони кожного дня багаторазово здійснювали певні прості повторювані дії. Водночас система освіти в більшості країн світу заохочувала учнів до того, щоб вони більше знали, і, відповідно, навчання було спрямоване на накопичення знань. Сьогодні, як зазначає професор Мельбурнського університету Гриффін П., усі ці рутинні операції здатні виконуватися автоматично завдяки роботизації і цифрових технологій. Сучасних фахівців потрібно вчити умінню мислити, самостійно здобувати інформацію й критично її оцінювати, а не просто накопичувати, запам'ятовувати та відтворювати. Відтак, сучасні навчальні заклади повинні переходити від застарілих, «індустріальних» освітніх програм до такої системи навчання, що дасть змогу здійснювати підготовку кадрів для інноваційної економіки та інформаційного суспільства. Відповідно мають змінюватися й підходи до викладання – Інтернет та інформаційні технології допомагають учням шкіл і вишів оволодіти більшим обсягом знань із деяких питань, ніж їхні педагоги. Тому вчителі з так званих «передавачів знань» мають трансформуватися в педагогів-організаторів. Для багатьох сучасних викладачів ця трансформація буде дуже непростою: як тільки якась рутинна, повторювана частина певного виробничого процесу автоматизується, праця людей стає непотрібною, і такі процеси повернути неможливо.. Відповідно й навчальні програми в постіндустріальну епоху мають бути зорієнтовані насамперед на розвиток критичного мислення, комунікативних навичок, творчої винахідливості й навичок взаємодії, тому що найбільш потрібними є саме здібності до комунікацій, соціалізації, формування міжособистісних відносин.

Місце інноваційної діяльності в організації сучасної вітчизняної освіти зумовлено закономірним розвитком педагогічної теорії, у межах

змінених соціально-політичних умов спрямованої на варіативність, і, як наслідок, поліпшення якості освіти. «Інноваційними є і процеси відновлення освіти, позаяк вимагають теоретичного осмислення і обґрунтування з метою обмеження їхньої стихійності, забезпечення ефективного управління.

Такі ґрунтовні зміни в системі освіти не можуть бути досягнуті лише в межах традиційної педагогіки – потрібна зміна фундаментальних основ педагогіки, уточнення й зміна дефініцій, корегування понять, процесів і технологій. «Отже, *інноваційна освіта* – це зміна парадигми, нова педагогіка, нові освітні процеси, нові технології».

Інноваційна діяльність в освіті є засобом реалізації нових завдань, виконуючи роль чинника й каталізатора в динамічній освітній системі, використовуючи умови її розвитку.

Науковці Ю. М. Бажал, В. Б. Гриньов, С. М. Ілляшенко, В. О. Сластьонін, Л. С. Подимова, А. І. Пригожин та інші вчені відзначають, що саме поняття «*інновація*» уперше з'явилося в наукових дослідженнях культурологів у ХІХ столітті й означало «введення деяких елементів однієї культури в іншу». Предметом вивчення інноватики були економічні та соціальні закономірності створення і поширення науково-технічних новинок.

У 50-60 рр. ХХ століття посиленого розвитку набули не тільки технічні, але і гуманітарні науки. Тому поряд з матеріально-технічними перетвореннями, представленими у вигляді нової техніки і технологій, почали цілеспрямовано вивчатися соціальні інновації, до яких відносяться і педагогічні нововведення.

На думку В. А. Лапіна, вони уявляють собою різновид процесів становлення нової якості освіти в суспільстві. Варто зазначити, що педагогічна інноватика накопичила значну кількість навчального матеріалу для визначення сутності, складу і якісних характеристик основних категорій, зокрема «нове», «нововведення», «інновація», «інноваційний процес», які не є такими простими, як це може здатися на перший погляд. Розглянемо докладніше кожне з цих понять.

У визначенні понять педагогічних інновацій, нововведень існують суттєві відмінності, які, на думку К. Ангеловських, пов'язані з уживанням близьких і споріднених термінів для їх характеристики. Найстарішим терміном вважається термін, сформульований Е. М. Роджерсом, який визначає нововведення так: «*Нововведення* –

це ідея, яка є для конкретної особи новою. Не має значення, чи є ідея об'єктивно новою чи ні, ми визначаємо її в часі, який пройшов з її відкриття або першого використання». А. І. Пригожин дає власне визначення нововведенню: «**Нововведення** — це така цілеспрямована зміна, яка вносить в середовище впровадження (організацію, поселення, суспільство тощо) нові, відносно стабільні елементи...».

Вчений-дослідник Е. Брансуїк розрізняє три можливих види педагогічних нововведень:

1) нововведеннями є освітні ідеї і дії, повністю нові та раніше невідомі (таких нових і оригінальних ідей дуже мало);

2) найбільша кількість нововведень уявляє собою адаптовані, розширені або переформатовані ідеї, дії, які набувають особливої актуальності в певному середовищі у визначений часовий період;

3) педагогічні нововведення виникають у ситуації, в якій вони, у зв'язку зі зміною цілей відповідно до умов, «оживляють» певні дії з минулого, оскільки саме нові умови можуть гарантувати їм успіх.

Нововведення, на думку К. Ангеловскіх, «має означати спробу змінити систему освіти, що здійснюється свідомо і навмисно, з метою поліпшення системи, що вже функціонує. Нововведення не обов'язково є чимось новим, але обов'язково чимось кращим і може бути продемонстровано самим собою».

С. Д. Поляков пропонує розрізняти «інновації в народну освіту» і «педагогічні інновації». «Перші ширше ..., до других відносяться ті нововведення, мета яких – особистісні зміни школярів і педагогів». С. Д. Поляков зазначає, що нововведення це не є щось миттєве, цей процес не стихійний, отже у нього є «автори», які мають на меті вести ці зміни. Отже, можна говорити про інноваційну діяльність учасників нововведення.

А. Т. Кругліков та Е. Менсфілд під нововведенням розуміють вперше створений та використаний конкретний засіб чи спосіб діяльності, в якому знайшло практичне використання нового знання у вигляді наукового відкриття чи технічного винаходу, що задовольняє певні суспільні потреби та дає реальний ефект у відповідних сферах людської діяльності. Кожну новацію необхідно розглядати як певне ціле, неподільне, однорідне і рівнозначне самому собі нововведення.

В. О. Сластьонін, Л. С. Подимова визначають поняття «нововведення» і як конкретне нововведення, і як комплексний процес упровадження цього нововведення в практику. Учені відзначають, що

нововведення можна розглядати як цілеспрямований процес створення, поширення і використання нововведення, метою якого є задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що веде до певних якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності і життєздатності.

Така різноманітність дефініцій «інновація» є закономірною. На нашу думку, найповніше охарактеризовано поняття «**інновація**» М. В. Кларінім: «Поняття «**інновація**» відноситься не просто до створення і поширення нововведень, але і до таких змін, які носять істотний характер, супроводжуються змінами в образі діяльності, стилі мислення...». У якості інноваційних учений розглядає підходи, які перетворюють характер навчання у контексті таких його істотних й інструментально значущих властивостей: цільова орієнтація, характер взаємодії педагога і вихованців, їх позиції в процесі навчання.

У педагогіці під «новим» розуміється не будь-яке вперше утворене (або термінологічно запозичене) явище, а тільки «...*цілеспрямовані зміни, що вносять у сферу впровадження нові стабільні елементи (нововведення)*». Отже, здійснений аналіз різних підходів до трактування «нового» дає змогу умовно виділити два його типи:

- абсолютно нове, вперше створене (відкриття);
- нове, що складається зі прошарку «старого» і «прошарку» нового, що у процесі об'єднання конкретизує і доповнює традиційні знання.

У свою чергу, учені М. С. Бургін, І. М. Дичківська, Н. В. Краснокутська, А. І. Пригожин, М. М. Поташник, та ін. виділяють кілька рівнів новизни в педагогіці:

- абсолютна новизна, заснована на створенні того, що ніколи і ніде раніше не існувало;
- локальна новизна, що характеризує створення нового для конкретної галузі, але має певний аналог у інших галузях;
- умовна новизна, заснована на актуалізації певного матеріалу, відомого раніше, але такого, який є забутим на сьогоднішній день;
- нормативна новизна, коли об'єкт вважається новим у порівнянні з іншим, вважається нормою;
- суб'єктивна новизна, коли об'єкт новий для даного суб'єкта, але відомий іншим суб'єктам.